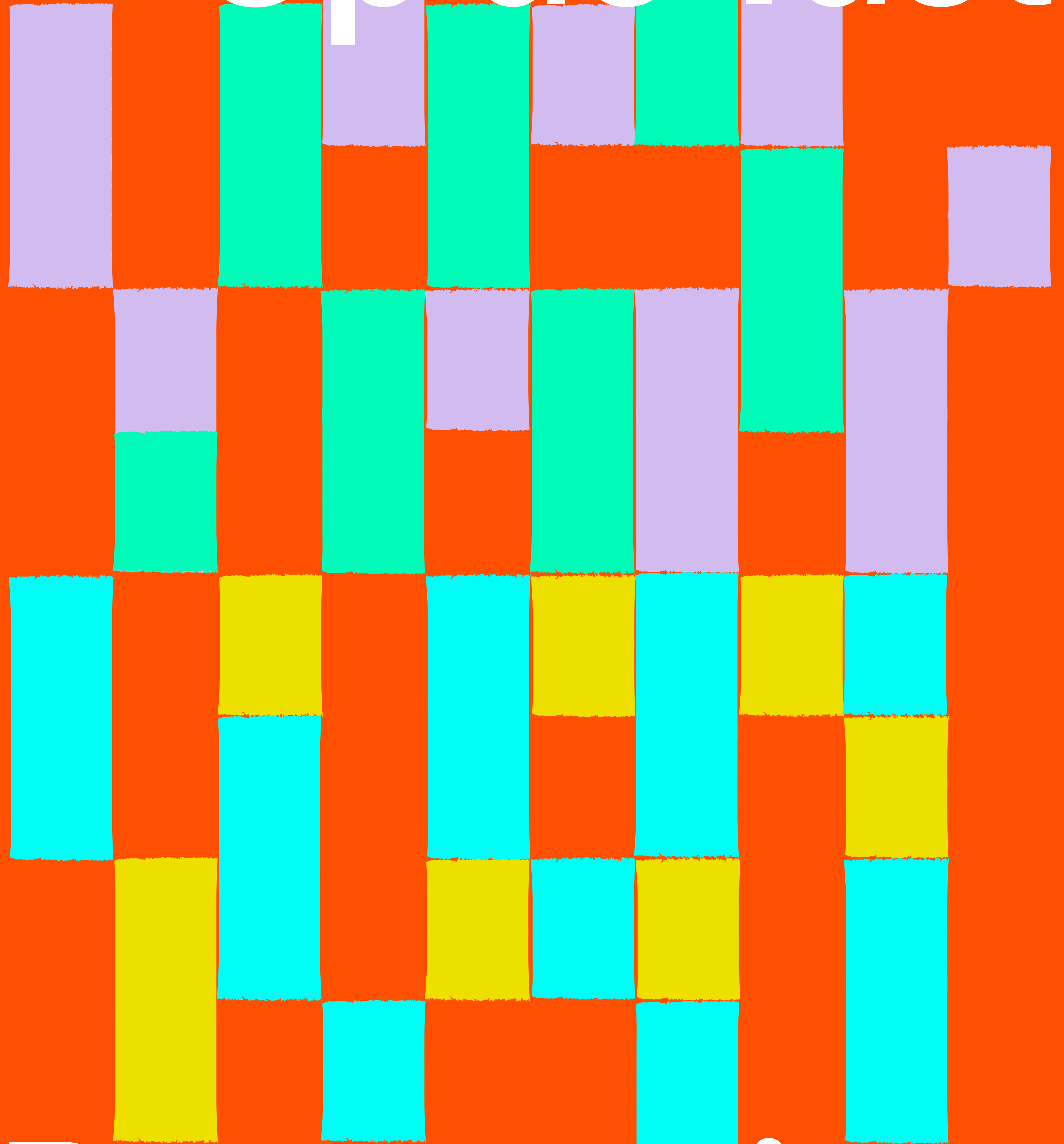
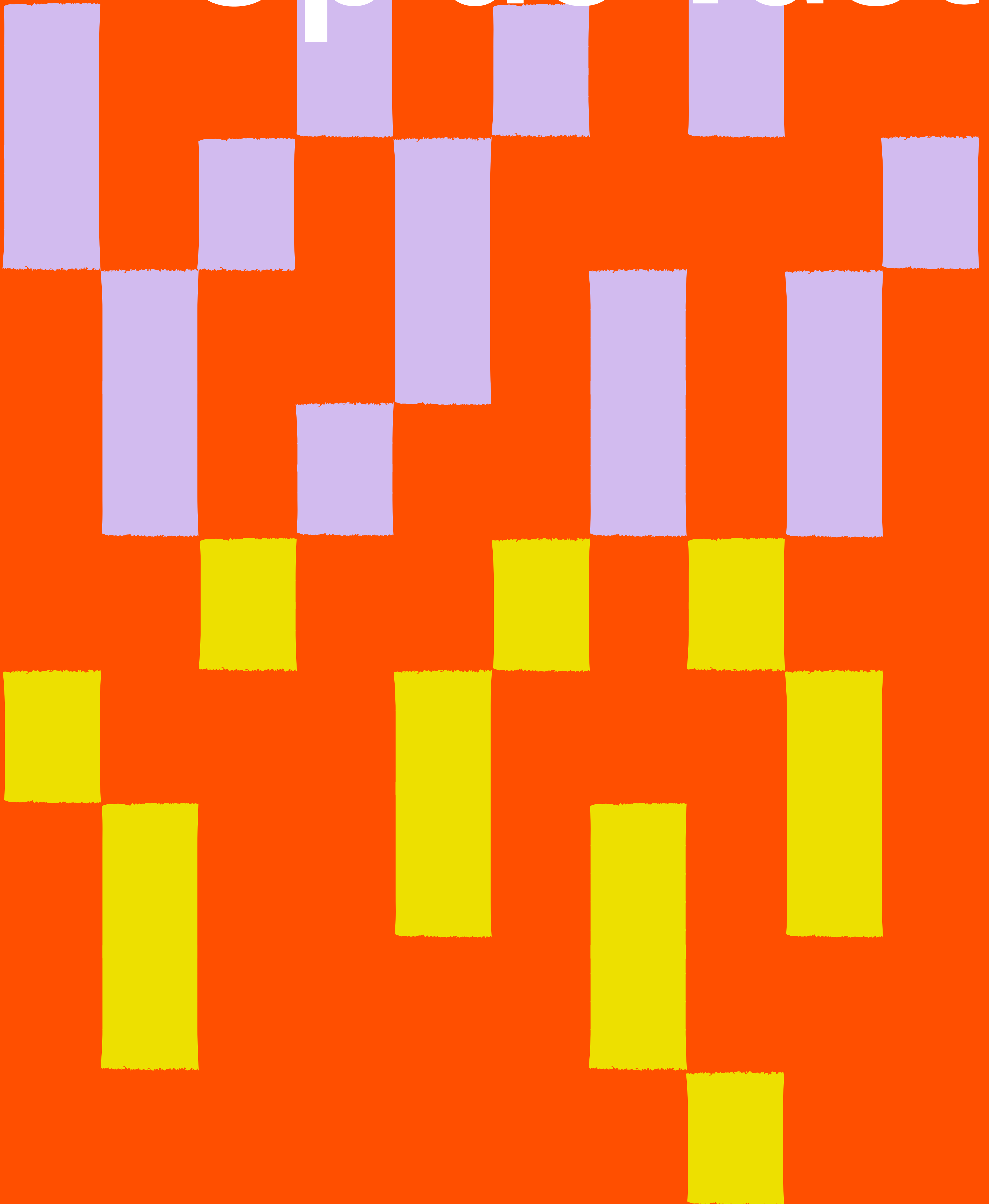

Op de Tast

Res-sentir

Op de Tast

Wat is Res-sentir Op de Tast

Onderzoek naar inclusieve kunstbeleving via de zintuigen

Het Franse kunstencentrum 50° NORD-3° EST en publiq, de Vlaamse specialist in vrijetijdscommunicatie, sloegen de handen ineen voor een tweejarig onderzoeks- en uitwisselingsproject. Het doel van Res-sentir / Op de Tast? Kennis delen en expertise ontwikkelen rond inclusieve kunstbeleving via de zintuigen.

Beide organisaties deden beroep op hun uitgebreide netwerk aan culturele partners, waardoor negen geëngageerde organisaties mee hun schouders zetten onder het project: Le Fresnoy, La chambre d'eau, Institut pour la photographie, espace 36, L'H du Siège, Bamm!, Amadeo Kollektif, De Veerman en Cathy Paredis. Samen vormden ze de stuurgroep en overstegen ze met Res-sentir / Op de Tast hun eigen individuele praktijk.

Ze ontwikkelden vier workshops waarin werd geëxperimenteerd met inclusieve kunstbeleving via de zintuigen, en dit in nauwe samenwerking met kunstenaars en verschillende groepen aan deelnemers.

Béatrice Madiot, professor Sociale Psychologie aan de Université de Picardie Jules Verne, observeerde en analyseerde de workshops.

De afgelopen twee jaar heeft Res-sentir / Op de Tast bijgedragen tot een beter begrip van de culturele structuren aan weerszijden van de landsgrenzen. Over de taalbarrière heen bood het de mogelijkheid om kennis te delen tussen Noord-Frankrijk en Vlaanderen en gemeenschappelijke werkmethoden te ontwikkelen op het gebied van een meer inclusieve kunstbeleving.

De kennis die we verwierven tijdens dit traject willen we graag delen met het cultuureducatieve veld, zowel via een digitale publicatie als via de studiedag op 23 november 2023 in Le Fresnoy (Tourcoing).

Res-sentir / Op de Tast wordt ondersteund in het kader van het cultureel samenwerkingsakkoord door Région Hauts-de-France en door de Vlaamse Gemeenschap.

50° NORD
— 3° EST
Pôle arts visuels Hauts-de-France
& territoires transfrontaliers

Vlaanderen
verbeelding werkt

Kunst proeven

Trio

Wien Bogaert (Bamm!)
Camille Tanguy-Legac (Le Fresnoy - Studio national)
Cathy Paredis

Discipline

Beeldende kunsten en podiumkunsten

Plaats

Deze workshop werd ontwikkeld om in culturele organisaties plaats te vinden waar kunstwerken zich bevinden.

Voorgestelde acties

- 🔊 Geluid ➡ Welke geluiden 'hoor' je in het werk?
- 👉 Beweging ➡ Reproduceer de houdingen van planten, mensen, dingen in het werk.
- 👃 Ruiken ➡ Kies een geurdoosje en zoek naar een gerelateerd werk.
- 💬 Praten ➡ Stel je een gesprek voor tussen de personages of objecten in het werk.
- 🖍️ Tekenen ➡ Teken een detail uit het werk. De rest van de groep moet raden wat het is en het vinden.
- 😊 Emoticons ➡ Koppel emoticons aan de gezichtsuitdrukkingen in het werk of aan de emoties die het werk oproept.
- 👉 Aanraken ➡ Raak voorwerpen met verschillende texturen blindelings aan en associeer ze met een werk.

Beschrijving van de workshop

Een tentoonstelling ontdekken via de zintuigen:
Een bezoek geïnspireerd door het ganzenspel

Tijdens dit bezoek bepaalt het toeval welke werken worden bekeken en vanuit welke zintuigen wordt gewerkt. Om de deelnemers aan te moedigen deel te nemen, krijgt iedereen een actieve rol (dobbelstenen rollen, titels lezen, details zoeken, enz.). Om zo inclusief mogelijk te zijn, worden alle zintuigen aangesproken om de werken via het eigen lichaam te benaderen.

Er wordt met twee reusachtige dobbelstenen gegooid 🎲

- 1 De eerste bepaalt het aantal te nemen stappen en definieert het geobserveerde werk
- 2 De tweede dobbelsteen is op maat gemaakt, waarbij elke zijde overeenkomt met een actie die zonder woorden moet worden uitgevoerd, in relatie tot het kunstwerk waarnaar je kijkt.

Kunst proeven

Getuigenis van deelnemers

"Via de zintuigen kan je een kunstwerk binnentreden,"
zei een deelnemer.

Eén persoon kreeg een epileptische aanval, maar wilde
daarna graag blijven deelnemen.

Groepsleidster Lara Breine benadrukte dat de deelnemers
vooral nagenoten van de ontdekking van de geurdoosjes.

Presentatie van de context

Voor het project Res-sentir / Op de Tast vond
de workshop plaats in de Paardenstallen van
Be-Part (Kortrijk, BE), naar aanleiding van de
tentoonstelling *An apple can't be tired* van
Pieter Jennes, met een groep volwassenen met
een mentale beperking van Studio Pulse.

50° NORD
— 3° EST
Pôle arts visuels Hauts-de-France
& territoires transfrontaliers

Vlaanderen
verbeelding werkt

LEFRESNOY
STUDIO DES ARTS
NATIONAL CONTEMPORAINS

Zintuiglijke en inclusieve kunst

**Het boetseren van objectieve
en subjectieve ervaringen**

Duo

Filip Langenbick-Boey (Amadeo Kollektif)

Camille Tanguy-Legac (Le Fresnoy - Studio national)

Kunstenaars die deelnamen aan de workshop

Léa Collet (Le Fresnoy - Studio national)

Moune (Amadeo Kollektif)

Discipline

Beeldende kunsten en hedendaagse kunsten

Plaats

Deze workshop werd ontwikkeld om in culturele organisaties plaats te vinden waar kunstwerken zich bevinden.

Beschrijving van de workshop

Deze workshop biedt een artistieke en zintuiglijke ervaring voor personen die zowel blind, slechtziend als goedziend kunnen zijn. Deze laatste groep wordt uitgenodigd om een blinddoek te dragen. Op deze manier delen alle deelnemers de ervaring van een "visuele" kunsttentoonstelling via andere zintuigen. De workshop start met een zintuiglijke rondleiding door de tentoonstelling (in groepjes van drie), waarbij één persoon een objectieve beschrijving van het kunstwerk deelt met een slechtziende of blinde persoon. De andere persoon geeft een subjectieve omschrijving (gevoel, emotie, sensatie, mening) van hetzelfde werk. Vervolgens ruiken de deelnemers aan geuren die overeenkomen met kunstwerken die in de tentoonstellingsruimte staan.

Nadien deelt elke deelnemer een sensatie, emotie, voorwerp of geur die ze tijdens hun bezoek aan de tentoonstelling hebben ervaren. De groep wordt opgedeeld in duo's. De ene persoon tekent het woord of de indruk op de rug van hun partner, de andere persoon boetseert deze indruk in klei. Nadien worden de rollen omgedraaid.

Zo vertrekt elke deelnemer met een geboetseerd beeld dat de indrukken van het bezoek belichaamt. Dit creatieve en introspectieve proces bevordert de diversiteit van zintuiglijke waarnemingen binnen een groep bezoekers.

 Tip Gebruik het interne aanbod van het museum (maquettes, replica's van werken). Dit helpt deelnemers een mentaal beeld te vormen van de ruimtes en kunstwerken.

Zintuiglijke en inclusieve kunst

Het boetsen van objectieve
en subjectieve ervaringen

Presentatie van de context

Voor het project Res-sentir / Op de Tast vond een workshop van 3 uur plaats in Wiels (Brussel, BE), naar aanleiding van de tentoonstelling 'Nuit américaine' van Marc Camille Chaimowicz's, met een gemengde groep van blinde, slechtziende en goedziende personen van La Lumière.

Getuigenis van deelnemer die slechtziend is 🙈

"De oefening met drie, waarbij de ene persoon objectief uitlegde wat die zag en de andere persoon het subjectief uitlegde, was een goed idee. Het bevorderde een betere uitwisseling en begrip", vertelde een deelnemer die slechtziend is.

Getuigenis van deelnemer die goedziend is 🙄

"Het feit dat we geblinddoekt waren, gooide alles overhoop. In de tweede ruimte werd geen uitleg gegeven over de omgeving, wat er om ons heen was, wie er was, hoe de groep om ons heen was gerangschikt. De enige waarneming die we hadden, waren de stemmen van mensen die om ons heen waren gespreid", zei een deelnemer die goedziend is.

50° NORD
— 3° EST
Pôle arts visuels Hauts-de-France
& territoires transfrontaliers

Vlaanderen
verbeelding werkt

AMADEO
KOLLECTIF

LEFRESNOY
STUDIO DES ARTS
NATIONAL CONTEMPORAINS

Jouw dans in het museum

Duo

Alice Rougeulle (Institut pour la photographie)
Cathy Paredis

Kunstenaars die deelnamen aan de workshop

Mylène Benoît - Cie Contour Progressif

Discipline

Hedendaagse dans, zang en beeldende kunst

Plaats

Deze workshop werd ontwikkeld om in culturele organisaties plaats te vinden waar kunstwerken zich bevinden.

Beschrijving van de workshop

De workshop start met een ontmoeting in een ruimte zonder kunstwerken. We stellen ons voor, begroeten elkaar, combineren woorden met gebaren en lichaamshoudingen. Iedereen drukt zich uit in zijn moedertaal. Samen geven we woorden en geluiden door die met elkaar in verband staan. Geleidelijk aan neemt de lichamelijke ervaring nieuwe wegen en veranderende ritmes aan.

De lichamelijke ervaring gaat dan over in het delen van dansen die dicht bij ons staan: de dansen die we doen op bruiloften, verjaardagen en andere feesten. Mylène Benoît stelt essentiële vragen: Waarom dans ik? Voor wie dans ik? Wat kan mijn dans teweegbrengen? De zorg voor zichzelf en voor elkaar, daar draait het uiteindelijk om tijdens het dansen en zingen.

Vervolgens kiezen we kunstwerken uit het museum. Terwijl we door het museum dwalen, kiest ieder van ons een werk dat ons fascineert, aantrekt of ontroert. Onze gedeelde tocht door de tentoonstelling loopt van het ene gekozen kunstwerk naar het andere.

Nadien nodigt Mylène Benoît iedereen uit om in alle vrijheid een dans voor te stellen met het gekozen werk. De anderen begeleiden de persoon met hun stem: het vormt een geïmproviseerde samenzang in overeenstemming met wat we waarnemen en ervaren.

Zo wordt dans en zang niet meer een zoektocht of bewustwording van vorm en effect, maar een dans die zich van binnenuit ontvouwt, spontaan en met gesloten ogen. Zicht is niet meer een voorwaarde. Een kunstwerk ontdekken, betekent hier het opnemen en omarmen van het werk.

Jouw dans in het museum

Getuigenis van deelnemers

Tijdens de workshop vroeg Mylène Benoît aan elk kind om op de grond te gaan liggen en al hun gewicht op de grond neer te leggen door elk lichaamsdeel te ontspannen. Mylène tekent met een vinger de contouren van elk kind alsof ze een spoor wil achterlaten.

Vervolgens nodigt ze de kinderen uit om van houding te veranderen en te proberen zich de tekening voor te stellen die door deze nieuwe houding ontstaat. Met het museumbezoek nog fris in het hoofd verbeelden de kinderen zich dat ze in een kunstwerk veranderen.

In de kracht en de zachtheid van stiltes, vormen de kinderen een menselijk en levendig museum.

Presentatie van de context

Voor het project Res-sentir / Op de Tast vonden twee workshops van 3 uur plaats in LaM (Villeneuve d'Ascq, FR) met een groep schoolkinderen (6 tot 10 jaar) die andere talen spreken dan het Frans en hun leerkracht Maud Gantois van École Ariane Capon (Rijsel, FR).

50° NORD
— 3° EST
Pôle arts visuels Hauts-de-France
& territoires transfrontaliers

Vlaanderen
verbeelding werkt

institut pour
la photographie

Poëzie van de verbeelding

Duo

Annemie Geerts (De Veerman)
Adeline Delobel (L'H du Siège)

Kunstenaars die deelnamen aan de workshop

Jean-Marie Oriot

Discipline

Zintuiglijk theater

Plaats

Deze workshop werd ontwikkeld om in een polyvalente zaal plaats te vinden, die gewoonlijk voor het sporten dient.

Inleiding

"Spelletjes zijn een middel tot transformatie, creatie, interactie en verbinding, maar ze zijn ook een ruimte van vrijheid." – Jean-Marie Oriot

Spel, dat voortkomt uit zintuiglijk theater, kan mensen in verbinding brengen met anderen, met zichzelf en met de maatschappij. Door middel van eenvoudige, dynamische spelletjes die gebaseerd zijn op luisteren in de breedste zin van het woord, is het de bedoeling om naar onszelf te leren luisteren, onze emoties en die van anderen te observeren en ze te respecteren.

Oefeningen

Bedenk kleine oefeningen in spelvorm die de zintuigen aanscherpen en de aandacht vergroten. Breng de groep samen in een kring om uitwisselingen te vergemakkelijken. Begin met eenvoudige oefeningen en bouw geleidelijk aan op:

☞ Gooi eerst één voorwerp tegelijk, dan twee en drie (uitwisseling van gekozen voorwerpen - vorm, textuur - weerstand, binnen bepaalde beperkingen...).

Ga langzaam over van zintuiglijke spelletjes naar meer theatrale oefeningen.

☞ Een duo, bestaande uit een geblinddoekte persoon en een begeleider, verkent de omgeving via de zintuigen en komt tot het besef dat het de hersenen zijn die beelden creëren en niet de ogen.

☞ Geluidsmakers bewegen zich tussen een groep geblinddoekte luisteraars die verspreid over de ruimte zitten en geven hen een klankmassage van zachte geluiden. Het luisteren naar jezelf en naar anderen is essentieel bij het maken van een klankgedicht.

Poëzie van de verbeelding

Principes

- ☞ Benader je groep zonder vooroordelen, denk na over je activiteit met een open geest en lichaamstaal, ontspannen en vol vertrouwen.
- ☞ Geef je deelnemers de vrijheid om te kiezen tussen veiligheid en avontuur.
- ☞ Geef prioriteit aan non-verbale communicatie: oogcontact, intuïtie, geluidssignalen, lichamelijk contact. Voeg pas in latere instantie taal toe en doe dit zo eenvoudig mogelijk.
- ☞ Aarzel niet om de oefening te herhalen om te zien of de zintuigen anders reageren.
- ☞ Elke ruimte is een geschikte ruimte om in te werken. De context kan en moet gecreëerd worden door jou en de groep.
- ☞ Zoek naar manieren om de zintuigen te versterken en het toch eenvoudig te houden. Laagdrempeligheid is de sleutel.
- ☞ Vraag je groep regelmatig naar hun ervaring of beleving.
- ☞ Zorg ervoor dat de oefening zich op een logische, progressieve en zorgzame manier ontvouwt. Bouw zorgvuldig op: vertrouwen is de basis van een succesvolle oefening.
- ☞ Zorg voor de juiste materialen om je workshop te begeleiden (blinddoeken, houten blokken, ballen, enz.).

Vragen

- ☞ Wat als verwondering binnen ons bereik ligt?
- ☞ Wat als verbeelding een immense kracht is die zich ontwikkelt door te vertrouwen op de zintuigen?

Getuigenis van deelnemers

Zintuiglijke ervaring in een scenografische setting. Een jonge twintiger was verrast en opgetogen toen hij merkte dat zijn zintuigen ontwaakten: "Ik word me weer bewust van mijn zintuigen"; "We leren naar onze zintuigen te luisteren, iets wat we vergeten waren. Het helpt ons om weer contact te maken."

Presentatie van de context

Voor het project Res-sentir / Op de Tast vond een workshop van 3 uur plaats in de gevangenis van Valenciennes (Frankrijk, FR) met 14 volwassenen in een polyvalente zaal, die gewoonlijk voor het sporten dient.

50° NORD
— 3° EST
Pôle arts visuels Hauts-de-France
& territoires transfrontaliers

Vlaanderen
verbeelding werkt

Samenvatting

Wat leren we uit het project Res-sentir / Op de Tast?
Samenvatting van het onderzoek door Béatrice Madiot

publiq en 50° NORD-3° EST brachten een stuurgroep samen van kunsteducatieve partners uit Noord-Frankrijk en Vlaanderen om ervaringen te delen en kennis te bundelen. Het project Res-sentir / Op de Tast berustte op 4 pijlers:

- ☞ interculturaliteit
- ☞ transdisciplinariteit
- ☞ inclusie
- ☞ cultuureducatie via de zintuigen.

Deze pijlers werden de fundamenten voor het ontwikkelen van de vier workshops.

Het interculturele aspect was inherent aan het project, doordat elke partner een bijdrage leverde vanuit zijn eigen culturele referentiekader. Bij het kiezen van de kunstenaars die de workshops begeleidden stond transdisciplinariteit voorop. Deze workshops richtten zich tot een inclusief publiek van uiteenlopende doelgroepen: kinderen met diverse (migratie-)achtergronden, mensen met een mentale beperking, mensen in detentie en mensen met een visuele beperking. Cultuureducatie via de zintuigen vormde tot slot de rode draad doorheen alle workshops.

De verschillende partners engageerden zich om naar eigen inzicht de workshop vorm te geven, waarbij ze zelf kozen voor de kunstenaar en discipline (videograaf, choreograaf, scenarist), voor de manier waarop ze de workshops vormgaven en voor de manier waarop de deelnemers vooral werden aangesproken (zintuiglijk, fysiek, cognitief). Het contact tussen de kunstenaars, de deelnemers, de kunsteducatieve partners en hun eigen medewerkers leidde tot een inclusieve ervaring - versterkt door het feit dat de focus lag op een specifieke benadering van de kunstbeleving, namelijk via de zintuigen. Deze zintuiglijke aanpak leidde voor de kunsteducatieve partners tot inzichten over nieuwe manieren om kunstenaars, kunstwerken en plekken met elkaar te verbinden.

Via de ontsluiting van dit proces heeft Res-sentir / Op de Tast de ambitie om een bron van inspiratie te zijn voor cultuureducatoren die, net zoals de partners in dit project, hun eigen praktijk willen overstijgen.

50° NORD
— 3° EST
Pôle arts visuels Hauts-de-France
& territoires transfrontaliers

Vlaanderen
verbeelding werkt

Contact

Wien Bogaert

Arts educator
Bamm! vzw
Vaartkom 4 B- 3000 Leuven
<https://www.bamm.be/>
<https://www.mooss.org/>
+32 477600774
wien@bamm.be

☺ Wat neem je mee uit het project?

Netwerken tussen Vlaamse en Franse partners is inspirerend. Ik kreeg nieuwe inzichten om te werken met kwetsbare doelgroepen bij bemiddeling in musea.

Alice Canel

Verantwoordelijke cultuureducatie
La chambre d'eau
61 rue du Moulin, F- 59550 Le Favril
<https://www.lachambredeau.fr/>
+33 (0)3 27 77 09 26
acanel@lachambredeau.com

☺ Wat neem je mee uit het project?

De ontdekking van Vlaamse partners en hun cultuureducatieve praktijken en de inclusie die ontstaat door een zintuiglijke benadering van werken en plaatsen.

Astrid Chevalier

Verantwoordelijke cultuureducatie
espace 36 association d'art contemporain
36 rue Gambetta, F- 62500 Saint-Omer
<https://www.espace36.free.fr>
+33 (0)3 21 88 93 70
mediation.espace36@free.fr

☺ Wat neem je mee uit het project?

Dit project was een kans voor l'espace 36 om haar engagement over de landsgrenzen heen voort te zetten en de tijd te nemen om na te denken over cultuureducatie via de zintuigen.

Liesbeth De Clercq

Camille Dumont

Kennismedewerker Cultuureducatie
Projectmedewerker Cultuureducatie
publiq vzw
Henegouwenkaai 41-43, B- 1080 Sint-Jans-Molenbeek
<https://www.publiq.be/>
+32 (0)4 71 62 19 79
+32 (0)4 72 50 57 23
liesbeth@publiq.be
camille@publiq.be

☺ Wat neem je mee uit het project?

Het belang van onderzoek en internationale praktijkuitwisseling met netwerkpartners rond een prangend thema binnen cultuureducatie.

Contact

Adeline Delobel

Publieksbemiddelaar

L'H du Siège

15 rue de l'hôpital de siège, F- 59300

Valenciennes

<https://www.hdusiege.org/>

+33 (0)3 27 36 06 61

hdusiege@free.fr

☺ Wat neem je mee uit het project?

Een rijke en inspirerende ervaring, zowel professioneel als persoonlijk, die me in staat zal stellen om mijn waaier aan bemiddelingspraktijken te vergroten.

Sékolène Gabriel

Project- en communicatieverantwoordelijke

50° NORD - 3° EST pôle arts visuels Hauts-de-France & territoires transfrontaliers

36 bis rue des Ursulines, F - 59200 Tourcoing

<https://50dn-03de.eu/>

+33 (0)6 07 31 14 51

s.gabriel@50dn-03de.eu

☺ Wat neem je mee uit het project?

Ik heb tijdens dit project veel geleerd over hoe je een project moet leiden met een grote verscheidenheid aan partners. Het was zeer verrijkend.

Annemie Geerts

Algemeen en artistiek leider

De Veerman

Marialei 25, B- 2018 Antwerpen

www.veerman.be

+32 (0)3 290 69 66

annemie.geerts@veerman.be

☺ Wat neem je mee uit het project?

Nieuwsgierigheid naar zintuiglijk werken om inclusie te bevorderen, deed ons in dit netwerk stappen. We zijn dan ook dankbaar voor de nieuwe inzichten die we aan dit avontuur overhouden. Bovendien zorgde het intens samenwerken ook voor waardevolle (grensoverschrijdende) partnerschappen. Hopelijk mogen we elkaar nog vaak ontmoeten.

Filip Langenbick

Directeur

Amadeo Kollektif

Wijnheuvelenstraat 307, B- 1030 Brussel

307 rue des Coteaux, B- 1030 Schaerbeek

www.amadeokollektif.be

+32 (0)2 242 91 37

filip@amadeokollektif.be

☺ Wat neem je mee uit het project?

Het was voor mij heel interessant om de werkingen van gelijkgezinde organisatie te leren kennen.

Het voorgestelde onderzoekstraject was bijzonder leerrijk en het uitgebreide verslag van Béatrice Madiot waarbij we een inzicht krijgen in de andere ateliers zal ons zeker bijstaan als leidraad in het uitwerken van nieuwe gelijkaardige projecten.

Hopelijk is dit een eerste stap naar blijvende samenwerkingen.

Contact

Lucie Ménard

Verantwoordelijke educatieve diensten
Le Fresnoy – Studio national des arts
contemporains
22 rue du Fresnoy, F - 59200 Tourcoing
<https://lefresnoy.net>
+33 (0)6 89 07 55 63
lménard@lefresnoy.net

☺ Wat neem je mee uit het project?

Het was een inspirerende professionele
ervaring die onze dagelijkse praktijk op de proef
heeft gesteld en we hebben leuke
ontmoetingen gehad met onze Belgische
collega's!

Alice Rougeulle

Verantwoordelijk voor artistieke en culturele
overdracht
Institut pour la photographie
11 rue de Thionville, F- 59000 Lille
<https://www.institut-photo.com>
+33 (0)3 20 88 08 33
arougeulle@institut-photo.com

☺ Wat neem je mee uit het project?

Afstand nemen van wat we doen en steeds
opnieuw doen om andere manieren te
verkennen van wat kunst in ons kan losmaken
en stimuleren.

Cathy Paredis

Publieksbemiddelaar
Freelance
+32 (0)479 61 61 59
cathyparedis@gmail.com

☺ Wat neem je mee uit het project?

Een zintuiglijke benadering sloopt taalbarrières
en kennisdrempels. Je leert de kunstwerken en
elkaar op een verfrissend andere manier
kennen.

We willen graag de vele personen bedanken die
doorheen het project hebben bijgedragen aan het
succesvol afronden van Res-sentir/Op de Tast:
Emmy David - Patrick Jordens - Fanny Leroux -
Marie Lhotellier - Katelijne Morreel - Lucie Orbie -
Agathe Renard - Barbara Struys - Camille Tanguy-Legac

Opmerkingen over de eindredactie bij deze publicatie

De publicaties zijn ontwikkeld, geschreven en
vertaald door alle partners.

We hebben ieders schrijfstijl gerespecteerd, en
in het bijzonder ieders keuze rond inclusief
taalgebruik.